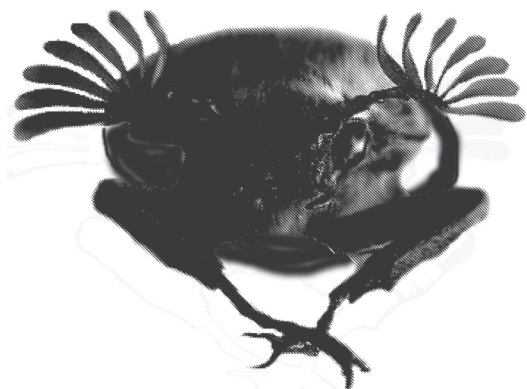

Матеріали
Х З'ЇЗДУ
УКРАЇНСЬКОГО
ЕНТОМОЛОГІЧНОГО
ТОВАРИСТВА

Київ, 2-6 жовтня 2023

Українська ентомофауністика

*Ukrainska
Entomofaunistyka*

Науковий онлайнний журнал

Scientific online journal

Том 14 № 2 2023
Volume 14 No 2 2023

Київ — Kyiv

Українська ентомофауністика

Ukrainska Entomofaunistyka

Публікується Київським відділенням Українського ентомологічного товариства та Інститутом зоології ім. І. І. Шмальгаузена Національної академії наук України (Київ).

«Українська ентомофауністика» — онлайн-журнал з фауністики комах та інших наземних членистоногих України та суміжних країн.

Published by Kiev Section of the Ukrainian Entomological Society and the I.I.Schmalhausen Institute of Zoology of the National Academy of Sciences of Ukraine (Kiev).

“Ukrainska Entomofaunistyka” is a peer-reviewed online journal on the faunistics of insects and other terrestrial arthropods of Ukraine and bordering countries.

Головний редактор: Editor-in-Chief:

В.О. Корнєєв Valery Korneyev

Члени редакційної колегії: Editorial Board Members:

О.В. Бідзіля, З.С. Гершензон, О.В. Гумовський,
Л.О. Колодочка, Н.О. Матушкіна, І.Г. Плющ,
В.Г. Радченко, О.Г. Радченко, В.П. Федоренко

Oleksiy Bidzilya, Vitaliy Fedorenko, Zlata Gershenzon,
Olexiy Gumovsky, Leonid Kolodochka, Nataly
Matushkina, Igor Pljushch, Volodymir Radchenko,
Oleksandr G. Radchenko

Редактори випуску:

В.О. Корнєєв і О.В. Прохоров

Editors:

Valery Korneyev & Oleksiy Prokhorov

For detailed information (contents, instructions for authors, summaries and key words)
visit our website at:

<https://sites.google.com/site/ukrentfau/index>
e-mail: ukrentfau@gmail.com

Для детальнішої інформації (зміст, правила для авторів, резюме і ключові слова)
відвідайте веб-сторінку журналу:

<https://sites.google.com/site/ukrentfau/home>
e-mail: ukrentfau@gmail.com

ISSN 2078-9653

Cover: *Caliprobola speciosa*. Photo by A.V. Prokhorov 2018

ЗМІСТ

Федоренко, В.П., Калюжна, М.О. Українське ентомологічне товариство: огляд діяльності у 2018–2023 рр. та перспективи подальшої роботи	1–4
Ахраменко, Д.В., Брусенцова, Н.О. Видовий склад кровосисних комарів (Diptera: Culicidae) Національного природного парку «Слобожанський» (Харківська обл., Україна)	5–6
Бабицький, А.І., Безсмертна, О.О. Реєстрація явища масової міграції личинок сциарид (Diptera, Sciaridae) на території Національного природного парку «Сколівські Бескиди»	6–7
Батуркін, Д.О., Воробей, А.Д., Воробей, Є.В., Давиденко, К.В., Мешкова, В.Л. Динаміка осередків короїдів у насадженнях Північного Сходу України	7–8
Березной, Ю.В., Баранець, Л.О., Лещенко, А.О. Екологічний захист виноградних насаджень в умовах півдня України	8–10
Білявський, Ю.В., Білявська, Л.Г. Шкідливість соєвої акацієвої (бобової) вогнівки (<i>Etiella zinckenella</i>)	10–11
Венгер, О.В., Федорчук, Н.А., Шевчук, О.П. Ефективність біологічного захисту хмелю від шкідливих організмів	12–13
Власова, О.Г., Зацеркляна, М.Д. Домінантні види та природна насиченість шкідливими організмами яблуневого саду	13–14
Головатюк, А.І. Особливості структурної організації твердокрилих (Insecta, Coleoptera) лісових насаджень в підзоні типчаково-ковилових степів у межах Криворіжжя	14–15
Гончаров, Р., Полчанінова, Н. Стан вивченості аранеофауни нагірних дібров північного сходу України	15–16
Горновська, С.В., Панченко, Т.В. Аналіз поширення західного кукурудзяного жука (<i>Diabrotica virgifera virgifera</i>) в агроценозах України	17–18
Гугля, Ю.В. Молекулярні дослідження мінуючих мушок (Diptera: Agromyzidae): стан вивченості у світі та перспективи в Україні	18–19
Гуштан, Г.Г. Панцирні кліщі (Oribatida) мезофітних лук Закарпатської низовини	19–20

На основі проведених досліджень було доведено, що випробувана біологічна система захисту виноградних насаджень від шкідливих організмів екологічно безпечна, що дозволяє отримати екологічно безпечну продукцію харчування, терміни очікування практично звести до нуля, що є дуже актуальним у боротьбі із гнилями на винограді, покращити умови праці та може бути застосована в інтегрованій технології захисту виноградних насаджень з ціллю суттєвого зменшення пестицидного навантаження на урожай й довкілля, але за умов помірного розвитку, як шкідників так і хвороб винограду та дотримання строків застосування мікробіологічних препаратів.

Наші досліді показали ефективність поєднання препаратів інсектицидної та фунгіцидної дії у баковій суміші, що дозволило скоротити загальну кількість обробок. Додавання в робочий розчин мікроелементів значно підвищило хворобостійкість рослин та покращило режим їх живлення. На південних чорноземах виноградна лоза найчастіше може відчувати нестачу бору, цинку та марганцю.

Таким чином, у дослідженій біологічній системі захисту винограду від хвороб та шкідників на основі застосування мікробіологічних препаратів, здійснюється на тлі штучного підвищення імунітету виноградної культури, насамперед, фунгіцидної дії. Це дає можливість зменшити внесення хімічних пестицидів, або повністю обмежитись препаратами біологічного походження. Дворічні дослідження підтвердили, що цілком реально захистити виноградники переважно з використанням біологічних засобів захисту рослин. Основним у даній стратегії захисних заходів є не захист проти конкретного виду шкідників чи хвороби, а застосування біотехнологій, тобто комплексу заходів, що базується на обґрунтованому поєднанні прийомів, що функціонально забезпечують необхідні умови вегетації рослини.

Таким чином, представлений екологічно прийнятний підхід боротьби із найпоширенішими хворобами винограду та регулювання чисельності гронової листокрутки в агроценозах Півдня України та доведено, що цілком реально захистити виноградники лише з використанням біологічних засобів захисту.

Шкідливість соєвої акацієвої (бобової) вогнівки, *Etiella zinckenella* (Lepidoptera, Pyralidae)

Ю.В. Білявський, Л.Г. Білявська

Полтавський державний аграрний університет МОН України, вул. Сковороди, 1/3, 36003, Полтава, Україна

E-mail: belyavskiyuv@ukr.net

Со́я — важлива технічна, кормова культура. Вона засвоює азот із повітря, залишає після себе 60–90 кг/га біологічно фіксованого азоту, очищає поле від бур'янів і є добрим попередником для наступних культур сівозміни. Проте значних збитків врожаю сої завдають шкідники та хвороби. Втрати врожаю зерна сої через шкідливі організми можуть сягати 30–40%, а у сприятливі для розвитку шкідників роки вони здатні знищити до 90% врожаю. В Україні відомо про 114 видів комах і кліщів, які пошкоджують сою, більшість із них — поліфаги. У групі лускокрилих вогнівки (Pyralidae) — до олігофагів відносять спеціалізованого шкідника рослин родини бобових — акацієву (бобову) вогнівку (*Etiella zinckenella* Treitschke, 1832). Найбільш вразливими для рослин є фази закладання генеративних органів й формування насіння. В той же час, практична селекція не має сортів стійких до цього шкідника.

Акацієва вогнівка *Etiella zinckenella* (Treitschke, 1832) (Lepidoptera, Pyralidae) є в усіх регіонах України, де вирощують сою. Але основний її ареал — Степ і Південний Лісостеп України. Гусениці пошкоджують лише насіння у фазі його наливу, зерно, об'їдаючи його зовні й водночас перебуваючи всередині бобу. При цьому вони можуть переходити з одного бобу в інший. За масового розмноження вогнівка здатна знищити до 30% врожаю.

Так, фітосанітарний стан посівів сої по відношенню до акацієвої вогнівки суттєво не змінився. Але, короткоротаційні сівозміни або частіше їх відсутність, використання мінімальної обробки ґрунту (різні технології), зміни клімату в бік потепління, сприяли розширенню ареалу небезпечних шкідливих організмів (особливо масові розмноження різноманітних лускокрилих комах).

Втрати врожаю від них частіше всього несподівані. Рівень пошкодження може бути в межах 3–20% рослин. Їх поширенню сприяють суха та спекотна погода.

Виявлена у фазу формування бобів — дозрівання: переважно у Закарпатській, Запорізькій, Кіровоградській, Миколаївській, Тернопільській, Херсонській, Одеській, Черкаській, Полтавській областях на 5–25, макс. 95%

обстежених площ за середньої чисельності 0,3–1,6 екз./кв.м. Гусеницями фітофага було пошкоджено 0,9–14% рослин. В умовах досить м'якої зими 2022 р. ймовірно збільшення відсотка заселених фітофагом площ під соєю, але вологі умови 2023 р. можуть обмежити їх поширення та шкідливість.

Розмноження двостатеве. Розвиток повний. Зимують дорослі гусениці. За вегетаційний період розвивається два покоління, в південних районах ареалу — три. На пошкоджених бобах помітні невеликі отвори діаметром не більш 2 мм. Насіння пошкодженого боба виїдене частково або цілком. Шкідливість акацієвої вогнівки полягає: зниження врожаю зерна, ураженню насіння збудниками бактеріальних і грибних хвороб. Частіше підвищення чисельності та заселення шкідником відбувається за близького розміщення посівів сої біля посадок жовтої і білої акації. За наявності 2–3 яєць на рослину рекомендується обробка хімічними препаратами. Потужна система інсектицидного захисту здатна стримати небезпечні інвазії цього фітофага, забезпечити рослинам сої оптимальні умови та максимально реалізувати закладений потенціал.

У лісостеповій зоні розвивається два покоління. У сприятливі роки буває третє факультативне покоління. Тривалість життя імаго — 10–15 днів. Повноцінне живлення імаго збільшує тривалість життя до 20 днів. Запліднені самки відкладають яйця по одному на зав'язі з рештою підсохлих віночків або на черешки, на яких формуються боби.

Плодючість в залежності від покоління і достатку кормової бази коливається від 100 до 600 яєць. Ембріон розвивається від 4 до 12 днів у першого покоління і 15–21 день в кінці літа у другого-третього покоління. Шкодить гусінь у липні–жовтні. Відроджені гусениці негайно вгризаються в ступку бобу, проробляючи в ній ходи у напрямку до насінної камери, досягають зерна, проникають всередину і живляться його вмістом. За нестачі їжі гусениці переходять у інші боби. Вхідний отвір затягується павутинням, вихідний залишається вільним. Тривалість розвитку гусениць першої генерації — 26–30 днів, другої генерації — 30–40 днів. Їх особливістю є те, що частина гусениць в кожному поколінні — діапазуюча, а їх відсоток зростає з кожною наступною генерацією. Зформований популяційний резерв забезпечує значну підтримку чисельності шкідника. Лялькування діапазуючих гусениць відбувається після зимівлі — протягом квітня. Закінчивши живлення, гусениці залишають рослини, йдуть в поверхневий шар ґрунту і на глибині 2–5 см плетуть овальні, обліплені частинками землі гнізда. На складах, куди гусениці можуть потрапляти з зерном, гнізда розташовуються в щілинах підлоги. Стадія лялечки триває 12–18 днів.

Метелики виходять з лялечок, живляться, копулюють і відкладають яйця. Цикл розвитку займає 74–78 днів. Перше покоління шкідника розвивається на жовтій і білій акації.

Зменшенню втрат від акацієвої вогнівки сприятимуть вирощування ранньостиглих сортів. Але, на сьогодні, вони також пошкоджуються в межах 3–5%.

Метою дослідження було вивчення поширення та заселення (зона лівобережного Лісостепу України) комахою посівів сої в умовах ФГ «Грига» Полтавського району Полтавської області (2020–2022 рр.). Дослідження проводили на насінневих посівах ранньостиглих сортів Александрит та Адамос (полтавська селекція) — 95–100 днів. Сорти внесені до Реєстру сортів України. Пошкодження рослин визначали методом відбору 10 рослин в 10 місцях (проба 100 рослин) на кожному сорті та робили підрахунки.

Метелики акацієвої вогнівки почали заселяти посіви сої в фазу початку бутонізації-цвітіння. Чисельність відроджених гусениць становила 0,3–0,5 екз./м², в подальшому їх чисельність зросла до 0,8–0,9 екз./м². Зростання пошкодженості становило 24–33%.

Сорт Александрит. Заселеність рослин сорту сої Александрит (посів — 5 травня) склала у 2020 р. — 9%, у 2021 — 7%. У 2022 році заселеність рослин цього сорту була максимальною 12%. Вміст білку в насінні, за роки досліджень склав відповідно по роках 37,6; 38,4 та 38,5%. Вміст жиру за роки спостережень був в межах 20,3–21,9%.

Сорт Адамос. Заселеність рослин сорту Адамос була відповідно 5; 4 та 9%. Вміст білку в насінні склав по роках: 38,6; 38,4 та 38,1%. Вміст жиру — відповідно 21,3; 22,2 та 22,0%. В цілому, заселеність рослин сорту Александрит була дещо вища ніж сорту Адамос.

Відсоток пошкоджених бобів був на рівні 0,3–0,9%. Відсоток пошкодженого насіння у бобах гусінню акацієвої вогнівки був в межах 0,6–1,3%. На рослинах сорту Адамос відмічено більший відсоток пошкоджених бобів й пошкодженого насіння. Це пов'язано з тим, що рослини сорту Адамос починають зацвітати раніше на 2–5 днів. Насіння формується крупне.

За необхідності проводять своєчасну хімічну обробку посівів рекомендованими препаратами інсектицидної дії: Альфазол SL, РК (імідаклоприд, 200 г/л), Каратель ЕС, КЕ (лямбда-цигалотрин, 50 г/л), Промостар, КС (імідаклоприд, 150 г/л + лямбда-цигалотрин, 50 г/л), Талстар, 10% КЕ (біфентрин, 100 г/л), Ампліго 150 ЗС, ф. к. (хлорантраніліпрол, 100 г/л + лямбда-цигалотрин, 50 г/л), Нурел Д, 55% к. е. (1,0 л/га), Антигусінь 50% к.с. (0,15 л/га), Кораген, 20% к.с. (0,2 л/га).

Таким чином, ранньостиглі сорти Александрит та Адамос, що створені в умовах лівобережного Лісостепу України з оптимальним періодом вегетації (95–100 діб) безумовно пошкоджуються акацієвою (бобовою) вогнівкою, але цей показник незначний, а шкода від нього нівелюється за рахунок високої врожайності даних сортів.